

УДК 378.1

Тищенко В.М., доктор філософії, професор ©*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького***ЕРУДИЦІЯ ЯК СКЛАДОВА ІQ**

Пам'ять і увага гарантують викладачу вищої школи додання ще одної манливої, але в той же час необхідної планки – планки високої ерудиції.

Складно знайти ще таку роботу на світі, окрім нашої, де ерудиція виконувала б не другорядну, не декоративно-прикладну функцію, а мала чітко визначене **професійне, цільове призначення**.

Сучасне студентство, можна сказати, цікавить усе: політика, економіка, досягнення науки, мистецтво, література, спорт, кохання, туризм, віртуальний світ Інтернету... Звідси висновок: викладач вищої школи **зобов'язаний** бути людиною високоерудованою. Поза сумнівом, абсолютна більшість професіоналів вузівського викладання відповідають цій вимозі. Тому сказане нижче є лише спробою обміну досвідом, що, очевидно, не може бути зайвим у середовищі колег.

Наша ерудиція має три складові: **скільки ми прочитали, скільки ми почули, скільки ми побачили**. Належу до покоління, яке з дитинства пам'ятає: "Любіть книгу – джерело знань". Отже: щоби багато знати, треба багато читати. У математиці та кібернетиці, як відомо, одним із основних понять є поняття алгоритму. Це спосіб (або програма) розв'язання задач з указанням дій та їх послідовності для отримання результату, визначеного вихідними даними.

Праві ті, хто вважає, що кожний читач має свої алгоритми і передпрограми читання. Інтегральний² алгоритм читання передбачає урахування індивідуальних особливостей читача: професії, знань, досвіду, мети читання.

Усе частіше педагоги сучасної вищої школи читають тексти зі своїх домашніх і робочих комп'ютерів. Гадаємо, методика **швидкого** читання тут набуває особливого значення, оскільки електронні книги відчутніше, ніж книга традиційна впливають на загальний (у тому числі – фізичний) стан людини. Чим скоріше вимкнемо ми екран, виконавши поставлене завдання, тим, мабуть, краще для нашого здоров'я. Даруйте за акцентоване висловлювання, але переконати нас у протилежному можуть лише офтальмологи, психоневрологи та психіатри. Геніальний, архіважливий для людства винахід – Комп'ютер, як і все у світі, не передбачає надмірного застосовування. І перший тривожний сигнал надсилають нам тут саме вищеназвані спеціалісти.

А тепер про аудіоаспект справи. Це простіше, ніж швидке читання,

© Тищенко В.М., 2010

² Знову-таки термін із галузі точних наук, де з указанням функції він зустрічається, якщо ми не помиляємось, у дванадцяти варіантах (інтегральна сума, інтегральна схема, інтегральний логарифм, інтегральна оптика, інтегральний косинус і т.п.). – *В.Т.*

оскільки ми чуємо слова інших людей лише з такою ж швидкістю, з якою вони ці слова вимовляють. Річ тут у звичайному сортуванні почутого, у відкладуванні в пам'яті найбільш потрібної й корисної для нас інформації.

Власний досвід викладацької роботи підказав форму, яку умовно можна назвати **записником ерудита**. Виглядає це так:

№№ з/п	Цікавий факт, його місце і час	Джерело інформації

Ця загальна форма (у електронному варіанті також) діятиме на початковому етапі забезпечення власного банку ерудиції. Згодом, по мірі його наповнення, можна перейти до тематичних розділів – скажімо: „історія”, „політика”, „література”, „мистецтво”, „спорт”, „географія”, „видатні особистості” тощо. Приклади можна продовжувати довго, оскільки ерудиція не знає верхньої межі: чим більше – тим краще.

Особливого значення у „банку” власної ерудиції набуває такий капітал, як **побачене** нами. „Краще один раз побачити...” – сказано давно. І сказано вірно.

Неоднакові у нас, на превеликий жаль, можливості, але неоднакові, зізнаймося, й бажання – літати, їздити, плавати, дивитись, запам'ятовувати. Немало існує людей, що навіть за наявності відчутного фінансового підґрунтя, мляво (а то ще й скептично) реагуватимуть на чийсь-там гарячі переконання у неціненності побаченого людиною на Землі.

Що ж... Є й така істина: кожному своє. Але для викладача вищого навчального закладу рівень ерудиції мусить виглядати переконливо.

Повертаючись до питання про формування ерудиції, назвемо, ще раз, третє її джерело – побачене нами. Не на кіноплівці, не по телевізору (то само собою) – **побачене на власні очі**. І от саме це вимагає від нас вміння **розповісти студентам** про побачене, розповісти і усно, і письмово. А те, що „усно” і „письмово” – жанри за технікою принципово різні, знає, напевно, кожен професіонал слова. У газеті „Світ Університету” публікувався у кількох номерах матеріал автора, *фрагменти* якого (початок і закінчення) пропонуються для прикладу Читачам статті.

Ніч тривала вже 16 годин і була зоряною та глибокою Ні, астрономічного дива не сталося, ніч не застигла нерухомо у просторі. Вона йшла своєю звичною дорогою, відступаючи по планеті зі сходу на захід. Але кожного разу міжконтинентальний гігант ІЛ-62М наздоганяв її мовчазну смугу: над Польщею, у Франкфурті-на-Майні, над Францією, Іспанією, Португалією, в Лісабоні. І лише пізніше, над Атлантикою, далеко від європейського узбережжя, якраз тоді, коли 12-кілометрова висота і ніч ховали від нас тасмнічі краплинки Бермудських островів, горизонт по лівому борту непомітно поміняв свої барви: темно-фіолетову, майже чорну, – на блідо-голубу, тонко підрізану знизу оранжевим лезом світанку...

Рейс СУ-335 виконувався точно за розкладом. Повітряний корабель

входив у зону дії дальніх приводних радіостанцій Гавани.

Після короткого відпочинку на Кубі – завершальні п'ять з половиною годин польоту. Тепер уздовж 80-го меридіану, точно на південь: Карібське море, Ямайка, Панама, і знову неозора синя площа океану. Але вже іншого – Тихого. І ось вона, ця мить, про наближення якої пасажирів попереджували задалегідь – мить переходу з Північної півкулі в Південну: під нами був екватор.

Літак прибув у Перу о 22 годині 05 хвилин за київським часом. "Екіпаж прощається з вами і бажає усього найкращого. Будемо раді вітати вас знову на борту наших лайнерів. Спасибі". – Милий дівочий голос повторює цю фразу іспанською та англійською мовами, і стюардеса, вимкнувши мікрофон, наче ставить останню крапку дороги. Позаду були 17000 кілометрів і 25 годин 32 хвилини загального часу польоту.

На трапі ще раз дивлюся на свій годинник: стрілки показують пізній вечір той далекий-далекій, зимовий, напевно такий же як учора – вітряний і морозний. Свідомість ще не встигла із цим розлучитися і все трималася за тоненькі засніжені обриси київських каштанів. А очі вже бачили інше – нещадне сонце в зеніті.

Ми ступали на землю Південної Америки...

...Неприступна інкська цитадель, останній пункт опору іспанським завойовникам, сьогодні є унікальним планетарним музеєм просто неба. Він захоплює своїми знаменитими площами, сторожовими вежами, жертвними місцями. І висотою, від якої мимоволі затамовуєш подих. Наш невтомний гід Марко у бездоганному темному костюмі-трійці наче не помічав моторошної, вертикальної безодні біля своїх ніг і безжального сонячного диску над головою. Він вводив нас у далекі й незнайомі часи, нечутно гортав сторінки історії. І, стоячи у самому центрі Анд, у захмарному царстві кондорів, мовчазності й минулого величчя, – з якоюсь особливою гостротою розумеш значення свого знайомства з кам'яним дивом, що зветься Мачу-Пікчу...

... Людина швидко зникає до дороги і шістдесят годин, проведених у літаках різних авіакомпаній світу та аеропортах Європи й обох Америк, де ми 28 разів злітали та йшли на посадку, не здавалися чимось надзвичайним. Неосяжні відстані легко долалися могутньою силою реактивних швидкостей.

Але цей день був одним з небагатьох, який почався з наземної дороги. Автобус досить швидко вирвався на широке шосе, що веде на північ від еквадорської столиці. Ми вже звикли до того, що в Південній Америці повороти долаються без зменшення швидкості. Ще один, ще... І раптом зупинка. Перед неширокою білою смугою на дорозі. Зліва монумент у вигляді земної кулі, праворуч – великий щит із написом LINEA EQUINOCCIAL Lat. 0°00'.

Екватор! Середина світу, стик його протилежних половин! Тепер уже не в кілометрах, а в сантиметрах від наших очей. **Нахиляюся, щоби торкнутися відразу обох Півкуль Планети своєю долонею ...**

Це було своєрідне прощання з Південною Америкою. Залишалися у пам'яті далекі країни, міста, фортеці, храми, вулиці, площі, зустрічі з екзотичною природою, різними кліматичними і часовими зонами. І, звичайно, –

зустрічі з людьми. Їх було немало й кожна з них, як дотик до вічного джерела пізнання Людини, її долі, звичаїв, радощів, сумнівів, надій.

... Ми залишали Еквадор уночі. Вона тут настає відразу всюди, присипляючи на короткий час великі й малі проблеми країни під неозорим куполом екваторіального неба. Я подивився вгору. Який незвичний малюнок зоряного розсипу! Велика Ведмедиця дивно перекинулася і скотилася під самісінький горизонт, її молодшої сестри не було зовсім, а на місці Полярної зорі повновладно сяяв у своїй яскравій і холодно-чужій красі Південний Хрест.³

Чи поталанить нам побачити усі жадані, вимріяні куточки Планети, усі її загадки й дива... Скоріш за все – ні. Наголосимо знову: особисте палке бажання буде гальмуватися фінансовими обставинами, які належать до розряду тих, що сильніші за нас. Але є ситуації, коли вибір майже цілком залежить від людини.

Чи завжди ми, знаходячись, припустимо, у відрядженні в одному з міст України, прагнемо оглянути його історичні, культурні чи архітектурні перлини? Чи не віддаємо у вільний час перевагу готельному номеру, спортивним штанам і телевізору? **Забуваючи тим самим, до якої професії належимо, і що вона, професія, вимагає від нас у таких випадках.**

Але якщо про небезпеку власного „малознавства” забуваємо ми, то про це нам нагадають інші, – у першу чергу наші студенти. То чи не краще самостійно й надовго усвідомити, що ерудиція це капітал, який не виміряти в умовних одиницях, оскільки одиниць такого виміру просто не існує. Ерудиція безцінна. І навпаки: дефіцит ерудиції при нашій роботі викличе проблеми, які здатні набрати загрозливого характеру, – аж до професійного фіаско.

Розглядаючи інтелект і поруч із ним ерудицію як його безперервно функціонуючу складову, нагадаємо одну адресу: MENSA FREEPOST Wolverhampton WV2 1BR, England. Тут знаходиться Товариство Лицарів Міжнародного Круглого Столу. Воно нараховує понад 100.000 членів з найвищим коефіцієнтом інтелекту.⁴

А який він у кожного з нас? Цікаво. Не для когось – для себе. На сьогодні існують різні методики інтелективміру – з більшими або меншими похибками. Вибір певного варіанту є справою індивідуальною. І у тих варіантах щось піддається нашим скромним можливостям, щось – ні.

Однак, не заглиблюємось на завершення у вправи з аутоконтролю інтелекту і... помріємо. Помріємо про те, що у глибинах століття XXI-го, чи навіть і раніше, інтелект людини буде вимірюватися – до того ж, абсолютно точно, – якимось дивоприбором, швидко й легко, як зараз вимірюються температура тіла, кров'яний тиск людини, її вага, її зріст...

Не простий, не вселенсько щасливий, але знаковий це буде час. Оскільки буде він **справедливим**.

Коли вимір інтелекту для претендентів на **певні** професії стане обов'язковим,

³ Див. також: В.М. Тищенко. Переклади. Публіцистика. – Львів: Сполом, 2005. – 178 с.

⁴ Латинське “erudicio” належить, як відомо, до термінів, за яким у перекладі стоїть цілий змістовий ряд: освіта, вченість, пізнання, глибокі всебічні знання, широка обізнаність. – В.Т.

а результат – об'єктивним, то це легше сприйматиметься навіть тими, хто із зрозумілих причин не зможе опинитися (**і це справедливо**) у сфері діяльності, де інтелект має вирішальне значення.

Освіті і науці належить тут своє місце.⁵

Література

Стаття є авторським матеріалом, частиною власної концепції, з найбільш повним висвітленням якої Шановні Читачі можуть, зокрема, ознайомитись у монографіях: Тищенко В.М. *У володіннях Логоса*. – Львів: Сполом, 2002. – 342 с.; Тищенко В.М. *Викладач вищої школи: феномен професії*. – Львів: Сполом, 2006. – 398 с. А також у навчальному посібнику: Тищенко В.М. *Лаконічна Україна*. – Львів: Сполом, 2009. – 320 с. (Гриф МОН).

Summary

Vadim Tyshchenko

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskyj*

ERUDITION AS CONSTITUENT OF IQ

Memory and attention guarantee the teacher of higher school of overcoming of another drawing, but at the same time necessary slat – slat of high erudition.

It is difficult to find yet such work in the world, except for our, where erudition executed not second-rate, decoratively applied not function, but had the professional, having a special purpose setting is expressly certain.

How hardly not better independently and for a long time to realize that erudition it a capital which not to measure in conditional units, as units of such measuring do not exist simply. Erudition is priceless. And vice versa: the deficit of erudition during our work will cause problems which are able to collect threatening character, – up to a professional fiasco.

Стаття надійшла до редакції 5.03.2010

⁵ Що ж до прогнозу автора в принципі, то не бачимо його занадто фантастичним. – В.Т.